

ZA KULISAMI KONGRESU DLA WZNOWIENIA IGRZYSK OLIMPIJSKICH – POCZĄTKI INSTYTUCJONALIZACJI IDEI¹

Za twórcę nowożytnego ruchu olimpijskiego i jednego z inicjatorów powołania Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego uznaje się francuskiego barona Pierre'a de Coubertina (1863-1937). Zasadnym jest, by w największym skrócie przedstawić czynniki, które wpłynęły na pomysł wskrzeszenia igrzysk olimpijskich przez Coubertina. Pierwszym z nich była edukacja, która stała się dla francuskiego barona życiowym powołaniem. Chciał przez nią odbudować i zmodernizować francuskie szkolnictwo i armię, opierając się głównie na angielskim systemie wychowania przez sport. Duży wpływ na zainteresowanie tą kwestią miała sytuacja społeczno-polityczna Francji po klęsce w wojnie z Prusami w latach 1870-1871. Państwo francuskie oprócz tego, że musiało wypłacić ogromne, jak na tamte czasy, odszkodowanie w wysokości pięciu miliardów franków szwajcarskich, oddało nowo powstałemu Cesarstwu Niemieckiemu Alzację i część Lotaryngii (ponad 14 000 km²)². W tej sytuacji nastroje społeczne we Francji były dalekie od pozytywnych.

Kolejnym czynnikiem były przełomowe odkrycia archeologiczne, których dokonali Niemcy. Mowa tutaj o odkryciu Troi przez Heinricha Schliemanna czy prowadzeniu prac wykopaliskowych w Olimpii przez Ernsta Curtiusa w latach 1875-1881. Zarówno te wymienione, jak i inne odkrycia dokonane w drugiej połowie XIX wieku stanowiły kolejne źródło inspiracji do podjęcia studiów nad kulturą antycznej Grecji. Wśród osób zainteresowanych tą kwestią był również Pierre de Coubertin, snujący idealistyczną wizję wskrzeszenia igrzysk, którą opisał później w doskonale znanym fragmencie wspomnień:

¹ Praca naukowa finansowana ze środków MNiSW na naukę w roku 2020 w ramach działalności Szkoły Naukowej AWF Warszawa SN Nr 2 „Społeczno-humanistyczna szkoła badań kultury fizycznej”

J.H.J. Andriessen (2011), *I wojna światowa w fotografiach*, Ożarów Mazowiecki: 12.

„Niemcy odgrzebały to, co pozostało z Olimpiii; dlaczegóż by Francji nie miało się powieść przywrócenie jej dawnego blasku? Od tego zamiaru do projektu mniej świetnego, lecz bardziej praktycznego i owocnego, wznowienia igrzysk olimpijskich – nie było już daleko, zwłaszcza iż wydawało się, że wybiła godzina dla odegrania na nowo przez międzynarodowy sport należnej mu roli w świecie”³. Oprócz motywów patriotycznych i inspiracji starożytną Grecją francuski baron dostrzegał wiele zagrożeń dla instytucjonalizującego się w tamtym okresie sportu. Nie chciał bowiem, by istota i sens sportu zostały spłycone jedynie do rywalizacji biologicznej⁴. Te wszystkie czynniki sprawiły, że wizja Coubertina odnośnie wskrzeszenia igrzysk olimpijskich zaczęła nabierać kształtów, by osiągnąć moment, w którym Francuz zdecydował się podzielić swoim pomysłem z innymi. Celem niniejszej pracy jest przedstawienie drogi do wznowienia igrzysk olimpijskich pod kątem instytucjonalnym, na podstawie oficjalnych materiałów archiwalnych⁵ i wspomnień Coubertina.

Początek drogi do wskrzeszenia igrzysk olimpijskich

Po raz pierwszy Pierre de Coubertin publicznie przedstawił pomysł odrodzenia igrzysk olimpijskich 25 listopada 1892 r. podczas jubileuszowej sesji zorganizowanej z okazji piątej rocznicy utworzenia Unii Francuskich Towarzystw Sportów Atletycznych (Union de Sociétés Françaises de Sports Athlétiques – USFSA), której był sekretarzem. Całość odbywała się na uniwersytecie w Sorbonie. Powszechnie znany i przetłumaczony na język polski za sprawą Grzegorza Młodzikowskiego jest końcowy fragment przemówienia Coubertina, w którym podkreślił chęć organizacji igrzysk olimpijskich. Zanim zostanie on przywołany, warto przybliżyć w skrócie całą treść wystąpienia z dwóch powodów: po pierwsze – oprócz końcowego fragmentu nie jest ono w naszym kraju zbyt dobrze znane i po drugie – by wiedzieć jakimi argumentami postanowił przekonać słuchaczy do swojej inicjatywy⁶. Coubertin

³ P. de Coubertin (1909), *Campagne de vingt-et-un ans (1887-1908)*, Paryż: 90; cyt. za: G. Młodzikowski (1988), *U źródeł nowożytnego olimpizmu – kongresy Sorbona 1892 i 1894*, „Kultura Fizyczna”, 7-8: 11.

⁴ G. Młodzikowski (1988), dz. cyt.: 11.

⁵ Autor pragnie podziękować dr. Kamilowi Potruskiemu za udostępnienie materiałów archiwalnych z Archiwum Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w Lozannie.

⁶ Cały tekst wystąpienia, uważany przez długi czas za zaginiony, po raz pierwszy pojawił się w: Pierre de Coubertin (1994), *Le Manifeste Olympique, édité par François d’Amar*, Lausanne: 66-79. Tłumaczenie na język angielski można znaleźć w: N. Müller [red.] (2000), *Pierre de Coubertin 1863-1937: Olympism: Selected Writings*, Lausanne: 287-297.

rozpoczyna od wymienienia stolic państw, które w tamtym okresie wiodły prym w zakresie kultury fizycznej. Mowa tutaj o Niemczech, Szwecji i Anglii, których systemy wychowania fizycznego oparte, według Francuza, o idee dobrze znane w starożytnym świecie (wojna, higiena i sport) rozprzestrzeniły się na cały jemu współczesny świat. Zanim to jednak nastąpiło Coubertin uznaje XVIII wiek za okres, gdzie w znacznej mierze zanikają wszelkie ćwiczenia i męskie zabawy. Podaje tutaj przykład zarówno Anglii, jak i rodzimej Francji wymieniając różne aktywności fizyczne, jakie społeczeństwo francuskie uprawiało czy epizod związany z organizacją zawodów na wzór igrzysk olimpijskich na Polu Marsowym w Paryżu, gdzie według niego nie było chętnych zawodników, by wziąć w tym wydarzeniu udział⁷. Wiek XIX charakteryzuje zaś jako tragicznie rozpoczęty (wojny napoleońskie) i równie niespokojnie się kończący. To właśnie w podbojach Napoleona upatruje schyłek aktywności fizycznej Francuzów i odrodzenie ćwiczeń fizycznych w duchu narodowym wśród Niemców, co doprowadzi do klęski Napoleona III w 1871 r. Następnie charakteryzuje gimnastykę niemiecką i powody, dla których zdobyła uznanie w świecie. Podobnie czyni z gimnastyką szwedzką, by potem przejść do Anglii i opisać przemiany, jakich tam dokonano w przeciągu kilkunastu lat w zakresie kultury fizycznej. Coubertin nie mógł oczywiście pominąć roli Thomasa Arnolda w całym procesie. Podkreśla również, że reformy w samej Anglii miały wpływ na rozwój kultury fizycznej w angielskich koloniach. Kolejny fragment niesie za sobą bardzo istotne słowa w kontekście rywalizacji sportowej i wskrzeszenia igrzysk. Opierają się one na wspomnianych na początku przemówienia ideach starożytnych: „myślenie o wojnie jest bardzo szlachetne i w porządku; godne pochwały jest myślenie o higienie; ale bardziej ludzkie jest czczenie wysiłku w bezinteresowny sposób i kochanie trudnych rzeczy po prostu dlatego, że są trudne. Taka jest filozofia sportu w ogóle, a w szczególności naszego związku”⁸. Potem następuje charakterystyka sportu francuskiego pod kątem organizacyjnym. Coubertin wymienia różne związki i stowarzyszenia, które zajmują się aktywnością fizyczną, ale

Nie do końca wiadomo, o którą inicjatywę dotyczącą zawodów inspirowanych igrzyskami olimpijskimi Coubertinowi chodziło. Było ich bowiem co najmniej dwie: w 1790 r. tzw. „Proponowane Gry” w Paryżu (zob. K. Toohey, A.J. Veal (2007), *The Olympic Games: A Social Science Perspective*, London: 29) oraz w 1796 r., kiedy to podobno po raz pierwszy dokonano pomiaru dystansu stosując metry (zob. A. Arvin-Bérod (1994), *In France, the idea of the Olympic Games crosses the centuries*, „Olympic Review”, 321: 339-340). Obydwie inicjatywy cieszyły się ponoć dosyć dużą popularnością i rozegrano co najmniej kilka konkurencji, dlatego stwierdzenie Coubertina jest zastanawiające.

⁸ N. Müller [red.] (2000), dz. cyt.: 295.

też niedostatki na tym polu, które należałoby uzupełnić. Wreszcie przechodzi do utworzenia USFSA, jako kolejnego etapu instytucjonalizacji sportu we Francji, by na końcu wypowiedzieć słynne słowa odnośnie roli sportu w stopniowym zmniejszaniu szans na wojny, że sport będzie nową i potężną podporą pokoju. „Oto co właśnie ośmiela z kolei waszego sługę do marzeń o drugiej części jego programu; pozwala on sobie żywić nadzieję, że pośpieszycie mu, jak to czyniliście dotychczas, z pomocą i że wspólnie z wami będzie mógł kontynuować i realizować, na fundamencie odpowiadającym warunkom współczesnego życia, owo wspaniałe i dobroczynne dzieło: wznowienie igrzysk olimpijskich”⁹.

Z jednej strony więc Coubertin chciał nadać sens rywalizacji sportowej, aby służyła czemuś więcej niż jedynie osiągnięciu jak najlepszego rezultatu, z drugiej inicjatywę wskrzeszenia igrzysk olimpijskich można rozpatrywać jako kolejny etap instytucjonalizacji sportu, tym razem na skalę światową. Zresztą w kwietniu 1896 r. twierdził, że: „przypadek przywrócenia igrzysk olimpijskich nie wynika ze spontanicznego snu, ale jest logiczną konsekwencją wielkich kosmopolitycznych tendencji naszych czasów. (...) W dziedzinie nauki i literatury zgromadzenia i konferencje zjednoczyły najwybitniejszych pracowników intelektualnych wszystkich narodów. Czy mogło być inaczej, by sportowcy różnych narodowości zaczęli się spotykać na wspólnej płaszczyźnie”¹⁰.

Samo przemówienie spotkało się z akceptacją słuchaczy, ale też nie do końca rozumiano o co mu chodzi: „Jak zareagowano na moją propozycję? (...) Przykłaśnięto mi. Zgodzono się bez zastrzeżeń na moje uwagi. Życzono mi powodzenia, lecz przy tym wszystkim nie zorientowano się o co mi chodziło. Nie rozumiano nawet w małej części moich wywodów”¹¹.

Przygotowania do kongresu

Cel został jednak osiągnięty i wiosną 1893 r. zarząd USFSA podjął decyzję o organizacji międzynarodowego kongresu, który miał rozważyć możliwość wskrzeszenia igrzysk olimpijskich. Coubertin rozpoczął więc działania mające na celu poinformowanie o zaplanowanym kongresie związków i stowarzyszeń atletycznych z całego świata, by nadać mu możliwie największy

⁹ G. Młodzikowski, K. Hądzelek [red.] (1994), *Pierre de Coubertin. Przemówienia. Pisma różne i listy*, Warszawa: 14.

¹⁰ *The Olympic Games in 1896* (1897), Athens-London: 1.

¹¹ P. de Coubertin (1974), *Wspomnienia olimpijskie*, „Kultura Fizyczna”, 6: 267.

międzynarodowy charakter. W związku z tym 27 listopada 1893 r. w University Club w Nowym Jorku¹² odbyło się jedno z wielu spotkań przygotowawczych z przedstawicielami organizacji sportowych, by przekonać ich do nowatorskiego jak na tamte czasy pomysłu. Wsparcia francuskiemu baronowi udzielił jedynie profesor William Milligan Sloane, z którym Coubertin zapoznał się podczas swej pierwszej wizyty w Stanach Zjednoczonych w 1889 r. Drugie ważne spotkanie miało miejsce w Londynie 7 lutego 1894 r., gdzie pomoc Coubertinowi obiecał Charles Herbert, sekretarz Amateur Athletic Association¹³, z którym również Coubertin wcześniej się znał. To właśnie Coubertin, Herbert i Sloane odpowiadali za organizację kongresu. Francuski baron jako sekretarz generalny USFSA był komisarzem ds. Europy kontynentalnej, Herbert został komisarzem ds. Anglii i jej kolonii, a Sloane zajmował się obszarem Ameryki¹⁴.

Nieco wcześniej, bo 15 stycznia 1894 r. zostało wysłane pismo okólne do wszystkich znanych związków i stowarzyszeń sportowych wraz z zaproszeniem na kongres, który miał się odbyć w czerwcu na uniwersytecie w Sorbonie. Coubertin zawarł w nim cele kongresu, zwracając szczególną uwagę na „konieczność utrzymania w sporcie szlachetnego i rycerskiego charakteru” oraz „odgrywania w wychowaniu narodów nowożytnych podziwu godnej roli, jaką przypisywali mu nauczyciele greccy”¹⁵. Postulował również, by przeprowadzono reformę przepisów o amatorstwie, na końcu przechodząc do pomysłu wskrzeszenia igrzysk, przyjmując w tamtym czasie jeszcze nieco zachowawczą postawę w tej kwestii, obawiając się reakcji przedstawicieli związków i stowarzyszeń: „odnoszący się do ostatniego paragrafu projekt byłby szczęśliwym zatwierdzeniem poszukiwanego przez nas międzynarodowego porozumienia, nie tyle na razie do realizacji ile do przygotowania”¹⁶. Do pisma został dołączony wstępny program kongresu, liczący początkowo osiem paragrafów, z czego siedem dotyczyło kwestii amatorstwa, ostatni zaś ósmy był zatytułowany: „O możliwości wznowienia igrzysk olimpijskich?”

¹² N. Müller [red.] (2000), dz. cyt.: 298.

¹³ D. Miller (2019), *The history of the Olympic Games and IOC: Athens to Pyeongchang 1894-2018*, Lausanne: 25.

¹⁴ *Le Congrès de Paris* (1894), „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 1: 1. Dostępny także w: N. Müller [red.] (2000), dz. cyt.: 299.

¹⁵ Pismo okólne zostało praktycznie w całości przetłumaczone na język polski i można je znaleźć w: G. Młodzikowski, K. Hądzelek [red.] (1994), dz. cyt.: 15., zaś cały tekst został opublikowany w: *Le Congrès de Paris* (1894), dz. cyt.

¹⁶ G. Młodzikowski, K. Hądzelek [red.] (1994), dz. cyt.: 15.

Pod jakimi warunkami mogłyby zostać wznowione?”¹⁷. Podkreślono również, że kongres ma charakter opiniotwórczy i służy wypracowaniu wspólnego stanowiska na temat podjętych kwestii, a wszelkie decyzje nie będą rozpatrywane jako ustawy prawa międzynarodowego.

Niedługo przed planowanym rozpoczęciem kongresu (16 czerwca 1894 r.) Coubertin opublikował bardziej szczegółowy program wraz z wydarzeniami towarzyszącymi. Do programu kongresu zostały dodane dwa kolejne paragrafy, a całość podzielono na dwie części. Pierwsza obejmująca siedem paragrafów poruszała kwestię amatorstwa i zawodowstwa, drugą zaś dotyczącą wznowienia igrzysk olimpijskich rozszerzono i zmodyfikowano:

„VIII. Możliwości przywrócenia (igrzysk olimpijskich). Wałory igrzysk z punktu widzenia sportowego, moralnego i międzynarodowego.

IX. Zasady obowiązujące zawodników. Program sportowy igrzysk. Organizacja igrzysk pod kątem materialnym i częstotliwość rozgrywania igrzysk.

X. Powołanie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego odpowiedzialnego za przygotowanie wznowienia igrzysk”¹⁸.

Coubertin niemal do ostatniej chwili zwlekał z ujawnieniem swoich prawdziwych intencji odnośnie igrzysk, a przyczyną tego była wspomniana już wcześniej kwestia obawy przed brakiem zrozumienia jego pomysłu, co mogło doprowadzić do rezygnacji z udziału w kongresie znacznej części delegatów. Obawy spowodowane były niezbyt dobrym przyjęciem jego pomysłu podczas wizyt w Londynie i Nowym Jorku, gdzie zgromadzeni uważali inicjatywę Coubertina za utopijną i niewykonalną¹⁹.

Przebieg kongresu

Uroczyste otwarcie kongresu nastąpiło 16 czerwca 1894 r. w amfiteatrze nowej Sorbony (Coubertin celowo zabiegał, by kongres odbył się na uniwersytecie w Sorbonie, uważając, że: „pod czcigodnym dachem Sorbony słowa «Igrzyska Olimpijskie» zabrzmiały bardziej imponująco i przekonująco dla zgromadzonej widowni”²⁰), gdzie obecnych było około dwóch tysięcy gości. Spośród nich jednak tylko 76 lub 79 osób stanowili delegaci z kilkunastu

¹⁷ Przedruk wstępnego programu kongresu można znaleźć w: N. Müller [red.] (2000), dz. cyt.: 302, oryginał zaś znajduje się w archiwach MKOl w Lozannie.

¹⁸ A.T. Bijkerk (2004), *Pierre de Coubertin*. W: J.E. Findling, K.D. Pelle [red.], *Encyclopedia of the Modern Olympic Movement*, Westport-London: 458.

¹⁹ *The Olympic Games in 1896* (1897), Athens-London: 7.

²⁰ Tamże: 8.

krajów i obszarów (m.in. Francja, Grecja, Anglia, Belgia, Hiszpania, Stany Zjednoczone, Węgry, Włochy, Rosja, Szwecja i przedstawiciel narodu czeskiego). Zdecydowaną większość stanowili Francuzi – 52 delegatów²¹. Uroczystość będąca jednocześnie inauguracyjnym posiedzeniem kongresu rozpoczęła się o 16:15²² przemówieniem przewodniczącego kongresu – barona Alphonse'a de Courcela – senatora i byłego francuskiego ambasadora w Niemczech – osoby powszechnie szanowanej. W swym wystąpieniu poruszył kwestię igrzysk olimpijskich: „życzymy sobie, aby nasze międzynarodowe igrzyska – jeżeli zdecydujemy się je ustanowić – rozwijały między nami współczesnymi, a niedługo między ludźmi dwudziestego wieku tak wzniosłe uczucia. Zbliżajmy do siebie różne narody w przyjacielskiej walce sportowej i oby lojalne przestrzeganie reguł wiodło do otwierania w naszej obecności ich dusz na owo uczucie wzajemnego szacunku będącego podstawowym fundamentem utrzymania pokoju między narodami”²³. Następnie głos zabrał Jean Aicard – prezydent Stowarzyszenia Ludzi Literatury, a całość uroczystości uświetnił najpierw występ chóru, który wykonał pierwszy raz publicznie „Hymn Apolla”. Bezpośrednio przed występm Théodore Reinach, profesor Sorbony i historyk przedstawił w kilku słowach dzieje hymnu, którego treść została odkryta w 1893 r. w Delfach, a Reinach go rozszyfrował i przetłumaczył. Kończącym akcentem programu kulturalnego był występ solistki Jeanne Rémacle²⁴. Po kilkudziesięciu latach Coubertin wspominał, że to wykonanie „Hymnu Apolla” stworzyło „pożądaną (dla wznowienia igrzysk) atmosferę wśród ogromnej publiczności. (...) W ten sposób hellenizm wypełnił całe audytorium”²⁵.

Drugi dzień kongresu to udział uczestników w pokazach sportowych. Najpierw o 9:30 rozpoczął się wyścig kolarski na Vélodrome de la Seine w Levallois, a o 14:30 w Ogrodzie Luksemburskim zaplanowano mistrzostwa w tradycyjną francuską grę *jeu de paume* (podczas kongresu zaprezentowano

²¹ Istnieją pewne rozbieżności odnośnie liczby delegatów i krajów, z których przyjechali. W tekście *Special Congress* opublikowanym w „Olympic Review” w 1973 r. podano, że na kongres przybyło 79 delegatów z 13 krajów, zaś G. Młodzikowski (1988), dz. cyt., podaje, że delegatów było 76 z 11 krajów. Z kolei w opracowaniu D. Miller (2019), dz. cyt.: 27., podaje, że delegatów było 79 z 12 krajów. Z pewnością ta kwestia wymaga dalszych badań i wyjaśnienia.

Le Fetes du Congres (1894), „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 1: 2.

²³ A. de Courcel (1894), *Discours*, „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 2: 2; cyt. za: G. Młodzikowski (1988), dz. cyt.: 13.

²⁴ *Le Fetes du Congres* (1894), dz. cyt.: 2.

P. de Coubertin (1931), *Mémoires olympiques*, Lausanne: 18.

jedną z dwóch odmian gry – *longue paume*). Trzeciego dnia kongresu rozpoczęto obrady w dwóch komisjach. Pierwsza z nich zajmowała się kwestią amatorstwa i przewodniczył jej Michel Gondinet – prezes Racing Club de France, a w jej skład wchodził następujący delegaci: Sloane, Carreen, Hanses, Rodd, Clapk, Britten, Reichel, Mangeot, Lebedew, Deha, Loste, Pagis, Roussel, Mousset, Fenwick, F. Reichel, Boudin, de Lafreté, Lejeune, Gondinet, Sloan, de Villers, Borie, Le Cocq, de Pourtalès, Puiseux, Lermusiaux, Morel-Fatio i Toutain. Druga komisja miała zająć się igrzyskami olimpijskimi, a obradom przewodniczył Grek Dimitrios Bikelas – przedstawiciel Panhelleńskiego Towarzystwa Gimnastycznego. W jej skład wchodził: Lucchesi – Palli, F. Bergh, de Drakenberg, Toutain, Borei, Raoul Duval, de Carayon la Tour, Sela, Posada, de Rochechouart, Robert, Masson, de la Rochefoucauld, G. Fournier, Rideout, Dérué i Coubertin²⁶. Prace w komisjach trwały do 23 czerwca i przewidziano na nie sześć sesji. Każda z nich rozpoczynała się o 9:15²⁷. Końcowe postanowienia obrad obu komisji i uchwały podjęte przez kongres 23 czerwca 1894 r. są doskonale znane, chociażby z przywoływanego już w pracy artykułu G. Młodzikowskiego²⁸. Tego samego nie można powiedzieć o przebiegu obrad i kulisach podjęcia poszczególnych decyzji odnośnie wznowienia igrzysk olimpijskich. Dzięki zachowanym protokołom z prac komisji z 19 i 21 czerwca możliwe jest przybliżenie, a co za tym idzie większe zrozumienie dla podjęcia takich, a nie innych decyzji oraz poznanie postaw i propozycji rozwiązań poszczególnych jej członków odnośnie wznowienia igrzysk olimpijskich.

Obrady komisji ds. igrzysk olimpijskich w dniu 19 czerwca rozpoczęły się wystąpieniem Dimitriosa Bikelasa, który odczytał memoriał Panhelleńskiego Towarzystwa Gimnastycznego. Zawarto w nim krótką charakterystykę igrzysk olimpijskich w starożytności i zwrócono uwagę, iż najważniejszą konkurencją spośród wszystkich był pentatlon, co dowodzi, że Grecy byli bardziej zainteresowani harmonijnym rozwojem wigoru i zwinności niż samej siły. W dalszej części podkreślono religijną i moralną funkcję dawnych igrzysk, by zakończyć dwoma pytaniami:

„1. Które ze starożytnych ćwiczeń mogłyby być włączone do programu igrzysk?

2. W jaki sposób można by było podnieść znaczenie publicznych konkursów gimnastycznych? Jakie towarzyszyłyby temu nagrody i zaszczyty?

²⁶ *Les Travaux du Congres* (1894), „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 1: 4.

N. Müller [red.] (2000), dz. cyt.: 305; *Les Travaux du Congres* (1984), dz. cyt.: 4.

²⁸ Zob. G. Młodzikowski (1988), dz. cyt.

Jak podkreślić korzyści płynące z wychowania fizycznego i duże znaczenie międzynarodowych zawodów sportowych?”²⁹.

Po zakończeniu odczytu głos zabrał Pierre de Coubertin zwracając uwagę, że cały memoriał odnosi się w zasadzie do starożytnych igrzysk olimpijskich natomiast on jest zdania, że wiele współczesnych sportów nieznanych Grekom, np. wioślarstwo, powinno znaleźć się w programie zawodów. W związku z tym komisja powinna rozważyć, jakie dyscypliny powinny znaleźć się w programie igrzysk i na jakich zasadach zawodnicy mogliby w nich uczestniczyć. Pomocne w tym zakresie mogą się okazać opinie delegatów zagranicznych, którzy przedstawiliby rozwiązania ich krajów w tej kwestii³⁰.

Następnie zajęto się miejscem rozegrania igrzysk i kiedy miałyby to nastąpić. Wielu bowiem uważało, że pierwsze igrzyska należy zorganizować w 1896 r., a nie w 1900 (co proponował Coubertin), gdyż sześć lat to zbyt długi okres od zakończenia kongresu. Zaproponowano, by miejscem pierwszych igrzysk był Londyn, a drugich Paryż (pierwotnie Coubertin chciał, by w Paryżu odbyły się pierwsze igrzyska). Jednocześnie podkreślono, że jest to jedynie propozycja, a ostateczną decyzję musi podjąć Anglia, ponieważ kongres nie posiada takich uprawnień. Dodatkową przeszkodą był brak w tamtym czasie w Anglii federacji zrzeszającej wszystkie kluby i związki sportowe, a uniwersytety zachowywały całkowitą autonomię również w zakresie sportu. Kolejnymi kwestiami, jakie chciano poddać dyskusji były nagrody dla zawodników, wykluczenie zawodników skazanych za popełnienie przestępstwa, jak w starożytnej Grecji, czy w igrzyskach będą występować tylko zawodnicy zrzeszeni w klubach, związkach sportowych itp. Dimitrios Bikelas przedłożył także oficjalny wniosek (pomysł oczywiście był Coubertina), by utworzyć Międzynarodowy Komitet Olimpijski z siedzibą w Paryżu w celu uregulowania wszystkich kwestii związanych z igrzyskami i być może wtedy kluby i związki sportowe, uznane przez MKOl, byłyby uprawnione do wysyłania zawodników na igrzyska. Jeden z delegatów Toutain zaproponował, by związkami uprawnionymi do udziału w igrzyskach były te, które podpiszą deklarację regulującą status amatora. Dodatkowo każdy zawodnik chcący wziąć udział w igrzyskach musi być członkiem takiego związku. Propozycję tę poparł inny delegat Fournier, przeciwny zaś był Duval, podając przykład baskijskich zawodników *jeu de paume*, którzy zostaliby wykluczeni z igrzysk tylko i wyłącznie z braku przynależności do klubu sportowego, na co Toutain, że rozwiązanie tego problemu nie będzie zbyt trudne, a Loste

²⁹ Protokół z sesji komisji ds. igrzysk olimpijskich z dnia 19 czerwca 1894 r. (archiwum MKOl w Lozannie).

³⁰ Tamże: 2.

i de la Rochefoucauld stwierdzili, że w tym przypadku należy wymagać jedynie certyfikatu wystawionego przez klub sportowy bez zbędnego wchodzenia w szczegóły. Rozwiązywałyoby to kwestię odpowiedzialności MKOl za status zawodników. Po tej wstępnej dyskusji na temat zasad kwalifikacji zawodników do igrzysk zdecydowano się wrócić do wcześniej poruszanych zagadnień. Najpierw zajęto się głosowaniem nad przywróceniem igrzysk. Głos zabrał Pierre de Coubertin: „komisja, uznając, że nie ma wątpliwości co do korzyści płynących z przywrócenia igrzysk olimpijskich zarówno z moralnego, międzynarodowego i atletycznego punktu widzenia, jednogłośnie wyraża życzenie przywrócenia tych igrzysk na podstawie i warunkach zgodnych z potrzebami współczesnego życia”³¹.

Po tym krótkim przemówieniu komisja jednogłośnie zatwierdziła wznowienie igrzysk olimpijskich. Potem zajęto się kwestią częstotliwości rozgrywania igrzysk. Padały tu różne propozycje i niekoniecznie wszyscy byli od początku przekonani, by były to cztery lata. Delegat Toutain wyraził obawę, że okres czteroletni może być zbyt długi, z kolei delegat Bergh uważał, że zbyt krótki okres może powodować generowanie zbyt wysokich kosztów, a przede wszystkim częste rozgrywanie igrzysk może powodować spadek znaczenia i zainteresowania wydarzeniem. Jako przykład podał rodzimą Szwecję. W protokole nie doprecyzowano, o jaką inicjatywę Berghowi chodziło. Prawdopodobnie miał na myśli igrzyska olimpijskie w Ramlösa³², które rozegrano dwukrotnie – w 1834 i 1836 r. W związku z tym komisja jednogłośnie zatwierdziła czteroletni cykl olimpiad oraz że pierwsze igrzyska zostaną zorganizowane w 1896 r. Kolejnym zagadnieniem natury organizacyjnej było ustalenie, gdzie pierwsze igrzyska mają się odbyć. Coubertin wyraził obiekcję, by Londyn otrzymał miano gospodarza pierwszych igrzysk. W zamian za to proponuje Ateny. Sprzeciwił się temu delegat Duval, argumentując, że Ateny są położone trochę poza centrum Europy, szczególnie jeśli chodzi o pierwsze igrzyska i optuje za tym, by prawo organizacji igrzysk przypadło Londynowi. Poparł go de la Rochefoucauld. Coubertin zaproponował, by wstrzymać się z decyzją do przybycia Herberta. Kontynuowano więc dyskusję na temat zasad udziału zawodników w igrzyskach. Fournier i de la Rochefoucauld stali na stanowisku, by dopuścić do igrzysk zawodników, którzy potwierdzą przynależność do stowarzyszenia sportowego, na co delegat Robert przypomniał kwestię amatorstwa i zgłosił zastrzeżenia odnośnie

³¹ Protokół z sesji komisji ds. igrzysk olimpijskich z dnia 19 czerwca 1894 r. (archiwum MKOl w Lozannie): 6-7.

³² Informacje o igrzyskach w Ramlösa można znaleźć w: A. Svahn (1984), *The Olympic Games at Ramlösa in 1834 and 1836*, „Olympic Review”, 204: 752-758.

szermierki. Pojawił się problem dopuszczenia zawodowców do igrzysk. Delegat Duval stanął na stanowisku dopuszczenia zawodowców do igrzysk, twierdząc, że niektóre gry uprawiane są wyłącznie przez zawodowców, np. baseball w Ameryce. Coubertin wraz z innymi delegatami był przeciwnego zdania, uzależniając uczestnictwo w igrzyskach olimpijskich od statusu amatora. Po wymianie uwag Bikelas poddał pod głosowanie propozycję, by we wszystkich konkurencjach igrzysk z wyjątkiem szermierki brali udział wyłącznie amatorzy. Propozycja została przegłosowana i na tym zakończono obrady, a ich wznowienie zaplanowano na czwartek 21 czerwca³³.

Czwartkową sesję rozpoczęto o 9:15 i najpierw odczytano notatkę od de Villersa, by podobnie jak w igrzyskach starożytnych przyznawano specjalną nagrodę dla zawodnika wyróżniającego się we właściwych sportach atletycznych (pentatlon). Kolejną kwestią, wokół której rozgorzała dyskusja było dopuszczenie młodzieży do uczestnictwa w igrzyskach olimpijskich. Bikelas, nawiązując do antycznych igrzysk, w których dla młodych chłopców organizowano osobno 24 konkurencje zadał pytanie komisji, czy i teraz należy dopuścić młodzież do igrzysk i zorganizować dla nich osobne konkurencje. Coubertin przyznał, że to interesująca propozycja, jednocześnie wyrażając obawy m.in. z powodu ewentualnego zwiększenia kosztów organizacyjnych. Delegat Bergh podając przykład łyżwiarstwa w Szwecji i udziału chłopców w wieku 14-20 lat w zawodach łyżwiarskich poparł ten pomysł. Fournier zajął stanowisko, by nie ustanawiać żadnych ograniczeń wiekowych dla zawodników igrzysk, zaś delegat Masson stwierdził, że igrzyska olimpijskie są głównie dla młodzieży, dlatego zaproponował dwie kategorie: do 18 roku życia (chłopcy) i powyżej 18 roku życia. Dla każdej kategorii miałyby zostać zorganizowane osobne konkurencje. Fournier wyraził obawy, że przez zwielokrotnienie wydarzeń sportowych na igrzyskach spadnie zainteresowanie nimi. Bikelas postanowił sięgnąć po informacje na temat udziału młodych chłopców w starożytnych igrzyskach olimpijskich i na podstawie wypowiedzi Bergha i Massona formułuje wniosek pod głosowanie odnośnie udziału młodzieży w igrzyskach olimpijskich. Ponownie głos w dyskusji zabrał Bergh mówiąc, że skoro to tylko kwestia pieniędzy, czasu i higieny to można by w ramach niektórych konkurencji zorganizować osobną rywalizację dla młodych chłopców lub nastolatków. Następnie Coubertin nawiązał do sytuacji w Ameryce, Anglii i innych krajach, gdzie coraz prężniej rozwija się ruch sprzeciwiający się przeciążeniu fizycznemu młodych chłopców. W związku z tym dopuszczenie do rywalizacji na igrzyskach młodych chłopców może

³³ Protokół z sesji komisji ds. igrzysk olimpijskich z dnia 19 czerwca 1894 roku (archiwum MKOl w Lozannie): 9-11.

sprawić, że opinia publiczna z niechęcią odniesie się do inicjatywy igrzysk olimpijskich, co mogłoby narazić na szwank ich realizację. Po tym wystąpieniu Bergh był gotów wycofać swój wniosek, podkreślił też, że w Indiach 20 lat temu były protesty związane z pomysłem wprowadzenia ćwiczeń atletycznych, a dziś spotyka się on z powszechną aprobatą. Coubertin potwierdził przykład Bergha mówiąc, że podobnie było we Francji, jednak mimo wszystko podtrzymał swoje obawy i zaapelował, by jednak nie dopuszczać młodzieży do igrzysk. Ostatecznie wniosek Bergha zostaje odrzucony³⁴.

Następnym zagadnieniem, nad którym komisja miała się pochylić była kwestia moralności zawodników, czyli ewentualnej możliwości ich wykluczenia z igrzysk, jeśli byli skazani za popełnienie przestępstwa. Jako pierwszy głos w sprawie zabrał delegat Lermusiaux, który podał przykład rozstrzygnięcia tego zagadnienia we francuskich towarzystwach strzeleckich. Miały one możliwość wykluczenia osoby z zawodów, jeśli zagrażałaby ona interesom towarzystwa i godziła w jego dobre imię. Po krótkiej wymianie zdań między Lermusiauxem, Coubertinem i Fournierem poddano pod głosowanie i zatwierdzono następującą propozycję: „komisja wyraża życzenie, aby międzynarodowy komitet organizacyjny igrzysk olimpijskich wprowadził do swojego regulaminu wewnętrznego klauzulę dającą prawo do wyłączenia z igrzysk każdej osoby, której wcześniejsze działania mogły mieć charakter budzący niepokój instytucji”³⁵.

Kolejnym punktem programu komisji było ustalenie, jakie dyscypliny sportowe należy włączyć do programu igrzysk. Po dyskusji podjęto decyzję odnośnie właściwych sportów atletycznych: biegi (przez przeszkody itd.), skoki (wzwyż, w dal, o tyczce), pchnięcie kulą. Bikelas przypomniał, że na początku sesji pojawiło się pytanie, czy nie przyznać specjalnej nagrody dla najbardziej wszechstronnego zawodnika igrzysk, który wyróżniał się w tych konkurencjach, zaś delegat Bergh zasugerował, by te konkurencje nazywać pentatlonem w odniesieniu do tradycji antycznej. Komisja poparła ten wniosek. Ponadto decyzją komisji do programu igrzysk należy włączyć następujące sporty: wioślarstwo, żeglarstwo i pływanie oraz piłka nożna, tenis na korcie trawiastym, *jeu de paume*, łyżwiarstwo, szermierka, boks, zapasy, jeździectwo, polo, strzelectwo, gimnastyka, alpinizm i kolarstwo. Wyrażono też opinię, że dany kraj na igrzyskach może być reprezentowany jedynie przez jego obywateli oraz by kraje przeprowadzały kwalifikacje wyłaniając najlepszych zawodników do udziału w igrzyskach. Ostatnią kwestią jaka została

³⁴ Protokół z sesji komisji ds. igrzysk olimpijskich z dnia 21 czerwca 1894 roku (archiwum MKOl w Lozannie): 1-4.

³⁵ Tamże: 5.

poruszona było wsparcie organizacji igrzysk przez rządy państwa, w którym miały być organizowane. W tym wypadku delegat Lermusiaux podał precedensy odnośnie wspierania imprez sportowych przez rząd francuski. Wspomniał o zawodach strzeleckich w Anglii w 1886 r. i ufundowaniu jednej z nagród oraz o 1890 r., kiedy to rząd francuski sfinansował podróż francuskich towarzystw strzeleckich na zawody we Włoszech. Dofinansowanie wyniosło 10 000 franków szwajcarskich. Potem nastąpiła dyskusja, po której przewodniczący Bikelas poddał pod głosowanie następujący wniosek: „komisja, biorąc pod uwagę fakt, że igrzyska olimpijskie mogą zakończyć się sukcesem jedynie przy wsparciu rządów, wyraża życzenie, aby międzynarodowy komitet podjął wszelkie niezbędne kroki wraz z władzami publicznymi w celu zapewnienia ich oficjalnego wsparcia”³⁶.

Podsumowanie

Na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych można stwierdzić, że komisja ds. igrzysk olimpijskich podczas paryskiego kongresu w 1894 r. zebrała się dwa razy, realizując wcześniej zaplanowany program posiedzeń. Prawdopodobnie posiedzenia obu komisji nie odbywały się w tym samym czasie, o czym mogą świadczyć zapisane w protokołach wypowiedzi m.in. delegata Lermusiaux, który był przecież członkiem komisji zajmującej się kwestią amatorstwa. Wobec tego można również stwierdzić, że niektórzy delegaci udzielali się w obu komisjach.

Z przytoczonych dokumentów wynika, że nie było zgody co do głębokiej inspiracji nowożytnych igrzysk olimpijskich starożytnymi. Wydaje się, że tylko nazwa nie wzbudzała żadnych zastrzeżeń, natomiast nad pozostałymi kwestiami toczyły się dyskusje, a osobami, które najmocniej wspierały mocne powiązanie starożytnych olimpijskich agonów z planowanymi nowożytnymi byli Bikelas i Bergh. Nawet Coubertin, który nagminnie odwoływał się do ideałów antycznego sportu greckiego niekiedy sprzeciwiał się jego zbyt dużą inspiracją, mając na uwadze dostosowanie igrzysk do współczesnego świata (oczywiście należy pamiętać o nim, jako głównym inicjatorze wznowienia igrzysk olimpijskich, wszak to on optował chociażby za okresem czteroletnim i samą nazwą wydarzenia). Zresztą jak sam później wspominał,

³⁶ Protokół z sesji komisji ds. igrzysk olimpijskich z dnia 21 czerwca 1894 roku (archiwum MKOl w Lozannie): 8.

wszystkie jego propozycje przyjęto prawie bez żadnych dyskusji, natomiast w kwestii wyboru członków MKOl dano mu wolną rękę³⁷.

Podjęte przez komisję ds. igrzysk olimpijskich decyzje zostały uchwalone i doprecyzowane 23 czerwca na końcowym posiedzeniu kongresu. Nadal jednak otwartą kwestią było, gdzie mają się odbyć pierwsze igrzyska. Dimitrios Bikelas wygłosił przemówienie, by zaszczyt ten przypadł Atenom, co bardzo mocno i otwarcie wspierali Sloane, Gondinet, de Villers i Coubertin. Wówczas kongres zdecydował przyznać organizację igrzysk stolicy Grecji³⁸. Zastanawiające w tym kontekście jest, kiedy Coubertin zmienił decyzję odnośnie Aten, ponieważ początkowo sam był do tego pomysłu sceptycznie nastawiony. Prawdopodobnie nastąpiło to w pierwszych dniach kongresu, a bezpośredni wpływ na to miały rozmowy z Bikelasem, skoro już 19 czerwca zaproponował, by zamiast Londynu igrzyska zorganizowały Ateny: „szereg rozmów z D. Bikelasem, którego przyjaźń oczarowała mnie od samego początku, skłoniło mnie do zmiany zdania”³⁹.

Niektóre kwestie uchwalone podczas kongresu były potem modyfikowane i doprecyzowane, jak np. program sportowy igrzysk w Atenach⁴⁰, a w przypadku innych pojawiły się problemy⁴¹. Niemniej jednak główny cel kongresu został osiągnięty i poprzez powołanie MKOl oraz inne uchwały związane ze wznowieniem igrzysk olimpijskich poczyniono pierwszy krok do instytucjonalizacji idei barona Pierre'a de Coubertina.

³⁷ P. de Coubertin (1931), dz. cyt.: 18.

³⁸ *Les Travaux du Congres* (1894), dz. cyt.: 4.

³⁹ P. de Coubertin (1931), dz. cyt.: 18.

⁴⁰ S.A.R. Monseigneur (1895), *Programme des Jeux Olympiques de 1896 Athènes*, „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 3: 1.

⁴¹ Jak się później okazało Ateny miały duży problem z organizacją igrzysk głównie z powodu niechęci części elit rządzących. Doszło nawet do sytuacji, że rozważano zmianę miasta-gospodarza na Budapeszt. Zob. P. de Coubertin (1908), *Une Campagne de vingt-et-un ans: Les Batailles de l'éducation physique*, Paryż: 110-112.